

תורת רות

דברים לשולחן שבת משיעורו השבועי של הרב שניאור אשכנזי

ב"ה, גיליון מס' 40 | פרשת נשא-שבועות | ה' סיון תשפ"ו

הרמב"ן: "חסד מורה על הפלגת דבר, כי העושה המעשה הטוב והראוי ביותר יקרא חסד דרך הפלגה להפליג על הטוב".

אנו מכירים אנשי חסד דוגמת אברהם אבינו, אבל אברהם נתן את מה שהיה לו - הוא אירח את המלאכים בשפע שבירך אותו האלוקים. לעומת זאת, רות נותנת את מה שאין לה. היא מקריבה את חייה ונישואיה למען אישה זקנה ועניה, בת עם אחר, שאין לה עמה אפילו קשר דם. היא דבקה בנעמי ענייה וגלמודה, מלווה אותה עד בית לחם, אוספת שיבולים בשדה כענייה מרודה ובלבד לפרנס את חמותה, ואף מוכנה להינשא לאיש זקן שמת למחרת החתונה - הכול כדי להקים שם למשפחת בעלה המת ולחמותה.

גם בועז מצדו מגלה חסד שאינו נופל מן הקודמים. הגואל הראשון, קרוב המשפחה, סירב לשאת את רות באומרו "לא אוכל לגאול לי פן אשחית את נחלתי" - הוא חשש שמא בעתיד יבוא בית דין ויהפוך את ההלכה ש"מואבי ולא מואבית", ובניו ייפסלו בקהל. אולם בועז לא נכנע לחששות דמיוניים מן העתיד, אלא סמך על ההלכה הפשוטה כפי שנפסקה בסנהדרין, ונשא את רות. החסד האמיתי אינו רק נתינה - הוא גם אומץ לעמוד בנאמנות גורל, בלי פשרות ובלי חישובים אנוכיים.

אין תורה בלי אהבה

הבעש"ט הקדוש אמר דבר מופלא לרבי הקדוש מברדיטשוב: "כל תורה שאין עימה מלאכה - סופה בטלה", ופירש הבעש"ט: "מלאכה" היא ההתעסקות באהבת ישראל, וכדי שיהיה קיום לתורה, חייבת להצטרף אליה התעסקות באהבת ישראל.

זה הסוד של קריאת מגילת רות לפני קריאת התורה. תורה שאין עמה אהבת ישראל - אינה מחזיקה מעמד. אי אפשר להיכנס לתורה ולאחוז בה, בלי אהבת ישראל הקודמת לה. לפיכך התורה "תחילתה חסד" - ראשיתה ויסודה הוא החסד, וקריאת מגילת רות פותחת את היום של מתן תורה.

הרבי מליובאוויטש היה מזכיר תמיד את לשון התפילה: "ונפשי כעפר לכל תהיה - פתח לבי בתורתך" - רק מי שנפשו כעפר, ראשו נפתח לתורה. זוהי תורת רות. ביום מתן תורה אנו זוכרים את האישה שלימדה אותנו את התשנית של הכול - שאי אפשר לקבל את התורה מבלי לוותר תחילה על האנוכיות, ושאי אפשר להחזיק בה מבלי לאהוב את עמה.

מנהג ישראל לקרוא בחג השבועות את מגילת רות. אך לכאורה היה ראוי לקרוא דווקא את מגילת שיר השירים - מגילת האהבה והדבקות שבין כנסת ישראל לקב"ה ביום חתונתם, יום מתן תורה, כדברי חז"ל "ביום חתונתו זה מתן תורה". א"כ מה ראו חכמי ישראל לקבוע דווקא את סיפורה של רות המואביה כמגילה הנקראת ברגע הנשגב של קבלת התורה?

תורה ביסורים ובעוני

אדמו"ר הזקן בשולחן ערוך, מביא טעם לקריאת המגילה: "נוהגים לקרוא מגילת רות בשבועות שהוא זמן מתן תורה, כדי ללמוד שלא ניתנה תורה אלא על ידי יסורים ועוני, כמו שהיה לרות שהתגיירה". ביום שבו אנו מקבלים את התורה מחדש, אנו מזכירים לעצמנו את הדרך שבה זוכים בה - לא בקלות ולא במנעמים, אלא במסירות נפש, ביסורים ובויתור על נוחות החיים.

רות היא הדוגמה החיה לכך. היא הייתה בת מלך מואב, אישה צעירה שהייתה יכולה לחיות בכבוד ובנוחות בארץ מולדתה. נעמי עצמה הפצירה בה להישאר, כי שם היא נכבדת ומיוחסת, וכל גבר ירצה לשאת אותה, בעוד שבארץ ישראל מצפים לה דוחק ובדידות. ואף על פי כן בחרה רות לוותר על הכול - לעזוב את ארמון אביה, להפוך לזרה בארץ זרה, ללקט שיבולים בשדה כענייה מרודה, ולבסוף להינשא לאיש זקן שכל ייחוסו הוא היותו ממשפחת חמותה. וכל זה למה? כדי לדבוק בעם ישראל ובאלוקי ישראל.

ולבסוף, כמוכן, היא לא התאכזבה. בעוד שמלכות מואב נמחתה מן העולם ולא נותר ממנה זכר, רות זכתה להיות "אם המלכות" - סבתו של דוד המלך, אשר "דוד מלך ישראל חי וקיים". זוהי הבטחת התורה: מי שמוותר על כבוד החולף למען הנצח - זוכה לנצח הנצחים.

חסד שמעבר להיגיון

בין כל סוגי הייסורים שעברה רות, תופסים מקום מיוחד יסורי החסד והויתור למען האחרים. המילה "חסד" בלשון המקרא איננה רק טוב לב פשוט - היא הפלגה, יציאה מן השורה, נתינה שמעבר לכל היגיון והסתברות טבעית. כדברי רבינו בחיי בשם

שאלות לדיון משפחתי

שאלות לילדים:

1. מתי ויתרתם על משהו שאהבתם בשביל משהו אחר?
2. מה זה אהבת ישראל בעיניכם, בכיתה ובחברה?
3. רות הייתה בת מלך - מה לדעתכם היה הכי קשה לה לעזוב?
4. הבעש"ט אמר: שתורה בלי אהבת ישראל פשוט נעלמת - איך זה יכול להיות?
5. בשבועות הזה, איזה חבר מהכיתה או בבית הכנסת יושב לך, ואיך אפשר לקרב אותו?

שאלות לבוגרים:

1. אילו אתגרים אנו מוכנים לעבור בעצמנו בשביל תורה?
2. האם לימוד תורה בעושר ובנוחות אפשרית, או שתמיד נדרש איזה מחיר?
3. מתי ראיתם בעיניכם לימוד תורה שלא החזיק, משום שלא היה בו אהבת ישראל?
4. איך הענווה היא שפותחת את הלב בלימוד תורה?
5. מתי הרגשתם שהחסד שעשיתם או שעשו לכם - היה "מעבר להגיון"?

סיפור לשבת

אחר התפילה, ואתן לך.

אולם כשהרבי הצמח צדק הכין עצמו לתפילה והניח את הטלית על כתפו, נזכר בדברי ר' פינחס - שהיום הוא יום השוק! והשוק הרי מתחיל מוקדם בבוקר, ובוודאי צריך ר' פינחס את הכסף מיד, עוד בטרם תיגמר התפילה.

הוריד הצמח צדק את הטלית מעל כתפו, יצא מבית הכנסת ושב לביתו. שם נטל חמש רובל כסף - שתי רובל יותר ממה שביקש ר' פינחס - ונתן לו, כדי שיוכל לסחור במשהו ולהרוויח לכבוד שבת.

שב הצמח צדק לבית הכנסת. וכשעמד להתפלל - התגלה אליו אדמו"ר הזקן, סבו הקדוש, ופתר לו את כל הספקות שהיו אצורים בלבו, לפני קודשו האירו.

לאחר הסתלקותו של אדמו"ר הזקן, היה האדמו"ר הצמח צדק - נכדו - רגיל "לראות" את סבו, רבינו הזקן. הצמח צדק היה מציע לפניו את השאלות והקושיות שעלו במוחו, וזוכה לתשובות מפי קודשו.

יום אחד, פסקה דמותו של רבינו הזקן מלהופיע. הצמח צדק הצטער על כך מאוד והוא לא ידע מה גרם לכך ובמה הוא חסר שכך קרה לו.

בוקר אחד, נכנס הרבי הצמח צדק לבית הכנסת להתפלל. בדרכו פגש את ה"בעל-הבית" מליובאוויטש ר' פינחס, שביקש ממנו גמ"ח של שלוש רובל כסף, כדי שיוכל לקנות משהו בשוק ולמכור, ומהרווח שירוויח יהיה לו עבור הוצאות שבת. אמר לו הרבי הצמח צדק: היכנס אליי הביתה